

УКРАЇНСЬКЕ ГРОМАДСЬКЕ СЛОВО

UKRAINIAN COMMUNITY WORD

P. O. BOX 103, BROOKLYN 25, N. Y., U. S. A.

НЕЗАЛЕЖНИЙ ОРГАН УКРАЇНСЬКОЇ СУВЕРЕНО-СОБОРИЦЬКОЇ, ТРУДОВО-ДЕМОКРАТИЧНОЇ
І РЕСПУБЛІКАНСЬКОЇ ДУМКИ.

ВИХОДИТЬ МІСЯЧНО

Видає: Українська Громада імені Микити Шаповала в ЗДА. Редагує: С. Зеркаль і П. Марченко.

Всі листування і пересилання грошових внесків просимо засилати тільки на подану адресу.

Передрук статтів або їх частин дозволяється, але тільки з зазначенням джерела.

Статті: підписані власним прізвищем автора, не завжди висловлюють погляди чи становище редакції, і за них відповідають самі автори.

За надіслані до вміщення в журналі статтів, поезії, наукові праці то-що, редакція не виплачує авторам ніяких гонорарів і не вступає з приводу цього в ніяке листування.

Редакція застерігає собі право скорочувати надіслані матеріали і правити мову. Редакція не вступає в ніяке листування з авторами з приводу цього. Незамовлені і не використані матеріали звертаються лише тоді, коли автор матеріалів визначено це собі застеріг і коли долучив заадресовану до себе коверту з відповідною поштовою оплатою.

Рік III.

Новий Йорк, Липень 1955 р.

Чис. 7/31/.

З М І С Т :

1. С.Т-кий:	Володимир Кирилович Винниченко.....	Сторінка 139.
2. П.Богацький:	Українська Мата /Кінець/.....	" 143.
3. С.Зеркаль:	Минулість і майбутність України /Продовження/.....	" 147.
4. О.Неприцький-Грановський:	Нездійснена мета.....	" 153.
5. А.Ходоровський:	А може.....	" 154.
6. В 10 річницю трагедії Юзаків на ріці Драві.....		" 154.
7. О.Треніверсарі:	Віторична піїтка.....	" 156.
8. З Української і чужої преси: "На Слідах", "Поміч України".....		" 158-159.
	"Український Прометей", "Народна Воля".....	" 160-161.
	"Народне Слово".....	" 161.
9. З Прізвищ:	"Братство", "Свобода", "Слободне Словенко".	" 162.
10. Оголошення.....		" 162.

Володимир Кирипович Винниченко

Найвизначніший український письменник нової доби. Політичний діяч-Революціонер. Один із визначних творців Суверенности і Соборности України. Голова Генерального Секретаріату і секретар внутрішніх справ за Центральної Ради.

Голова Директорії Української Народньої Республіки 1917-1919 р.р.

Народився 27 липня 1881 р. в селянській родині на Херсонщині, Україна. Помер 6 березня 1951 р. як емігрант в Закутку, с. Мужен біля Кан, Франція.

ВОЛОДИМИР КИРИЛОВИЧ ВИННИЧЕНКО.

27.VII. 1881 - 6.III. 1951 - 27.VII. 1955 рр.

У 74 річницю народження В.К.Винниченка містимо статтю-спогад одного з приятелів В.К. Зі свого боку приєднуємося до висловлених кінцевих думок Вп. автора.

Редакція.

СПОГАДИ ПРО ЗУСТРІЧ З ВОЛОДИМИРОМ КИРИЛОВИЧЕМ ВИННИЧЕНКОМ.

Володимира Кириловича Винниченка я мав нагоду бачити у відновленій, по руїні, Українській Народній Республіці у грудні місяці 1918 року.

Це було у Золотоверхому Києві, коли Володимир Кирилович промовляв на Софійському майдані, як Голова Директорії Української Народньої Республіки, після повалення режиму ген.П.Скоропадського, цього поміщицько-буржуазного, чужого для України, твору, що мав будувати плани для України для відбудови Московсько-імперіалістичної держави "єдиної неділяної Росії".

Та не встигли ще остаточно вицистити терен України від Московських білогвардійців, що руйнували Українську державність, як з півночі вже посунула Московська комуністична орда, що несла на своїх багнетах Українському народові національно-політичну неволю і економічний вижик.

Для боротьби з цією навалюю В.К.Винниченко закликав Український нарід зімкнути тісно ряди й бити суцільною лавою проти Московського червоно-комуністичного імперіалізму, аби оборонити національно-політичну волю й незалежність України.

З вигляду В.Винниченко тоді був фізично кращею молодого людиною з невеличкою чорною борідкою й яснім гострим зором.

І знову доля судила мені, через 20 років з часу тих подій - в 1938 році, зустрінути В.К.Винниченка не в Україні, а на Французькій землі, в м.Парижі, й особисто познайомитись.

Нагодою до цієї зустрічі оприяв Конгрес Міжнародного Бюро Револуційно-Соціалістичних Парцій, які не входили ні в II-й, ні в III-й Інтернаціонали, що відбувався у Парижі в дні з 19 до 25 лютого 1938 року.

Я був делегатом від Закардонного Комітету Української Парції Соціалістів-Револуціонерів, а В.К.Винниченко - від Українського Трудового Об'єднання Канади.

Зустріч наша відбулася напередодні Конгресу, 18.II.1938 р., в залі, де відбувалися засідання Конгресу: "Mutualite".

Тут треба зазначити, що з початку місце для Конгресу було вибрано в робітничому районі м.Парижа, але з огляду на комуністичні провокації у відношенні до Конгресу МЕС-Р Парцій, організаторам його довелося перенести в осередок м.Парижа, щоби забезпечити спокійну і ділову роботу.

Ів ж я побачив, коли тиснув руку Володимира Кириловича та дружині його Розалії Яковлевні?

З вигляду, що з київських часів, на Володимирові Кириловичеві не лишилося й маленьких ознак. Переді мною стояла людина фізично виснажена і, як видно, багато переживша морально, на що вказували такі прикмети: його чоло та обличчя вкриті глибокими морщинами, а голова - опущеною, як дерева зимою у зимову пору.

Одягнений був бідніше за робітника.

Для мене, що розумів ті труднощі боротьби в 1917 - 1920 рр. за національно-політичну державну незалежність Українського народу, на чолі якого тоді стояв В.К.Винниченко, як Голова Директорії Української Народньої Республіки, було боляче дивитися на його невідрадні і тяжке депресне та матеріальне положення.

В той час мені було соромно перед самим собою, як одного з членів великого Українського 50 мільйонного народу, що наш державно-політичний провідник, найвизначніший письменник тих часів і тепер - ім'я якого вписано з відзначенням у історію Української Літератури, революційний борець ще за російсько-царських часів, в'язень

московських тюрем, переслідуваний поліційно-жандариськими інституціями й тепер - на схибі свого страдального трудового життя опинився в такому невідрадному положенні.

Але не дивлячись на такий тяжкий матеріальний і депресійний стан, коли розмова переходила на тему про національно-політичну боротьбу Українського народу та її невдачі, тоді Володимир Кирилович входив в екстаз княцького запалу й очі, як стріли пронизували співрозмовця. Це я зауважив, коли почав розпитувати про поїздку В.Винниченка вже з еміграції в Радянську Україну, та ті причини, що знову припустили його емігрувати в останнє.

Коли я звернувся до Володимира Кириловича з проханням, щоб поінформував мене про свою поїздку в Радянську Україну то В.К. без надуми дав свою згоду. Розмова наша на цю тему відбулася у вегетаріанській їдальні, де В.К. зі своєю дружиною стало обідати, під час перебування в Парижі.

Ось що я почув із уст самого В.К.Винниченка:

"...Мотиви, якими я керувався у вирішенні повернутися з еміграції в Радянську Україну були такі: я узяв на увагу лише добро Українського Трудового Народу, для чого мав працювати не шкодуючи останніх сил. Тим більше, що наша національно-політична боротьба показала велику недостачу Української національно-політично свідомої інтелігенції, що безмежно віддана інтересам Українського Трудового Народу.

Коли повертався з еміграції в Україну, то не мав на увазі капітулювати ідеями Українського державного буття перед Московським імперіалізмом, а навпаки - закріплення Української державности хоч і в інших формах.

По приїзді до м. Харкова, яке тоді було столицею Радянської України, мені пропонували очолити Уряд. І щоб заохотити мене зайняти це становище в Радянському Уряді мені пропонували до особистих послуг такі вигоди: окремий комфортабельний будинок, лжесусове авто з шофером та багато інших життєвих привілеїв.

Тому, що в ті часи Московсько-імперіалістична централізація ще не охопила у свої залізно-терористичні кліматі окраїнних республік як: України, Білорусії, Грузії та інших і не могла керувати лише диктаторськими /тоді/ засобами, то Москва мусила шукати порозуміння з політичними колами тих народів.

Така ситуація давала мені можливість поставити свої умови, що до форми Державного будівництва України, на яких погоджувався зайняти місце Голови Радянського Уряду.

Мої головні умови були такі: Визнання Радянського Устрою України, окрема українська армія, свої фінанси, самостійна закордонна політика, державні кордони.

В м. Харкові на ці умови не дали мені згоди, а пропонували поїхати до Москви на переговори з Центральним Комітетом Російської Комуністичної Партії, а фактично з її лідерами.

Для поїздки до Москви призначили спеціальну машину з одним лжесусовим вагоном, в якому й відїхав.

З першої зустрічі з Леніним та Троцьким я зрозумів з наших розмов, що мої умови не будуть прийняті, але треба було хоч-не-хоч довести до кінцевого вирішення. Час ішов, а переговори все затягалися далі й далі.

В цей час, на таємній зустрічі з моїм однодумцем, партійним робітником Х... мене було попереджено аби я чим скорше зник з Московського обрїю, бо підготовляється акт знищення моєї особи.

Ці інформації ще більше ствердили мої особисті спостереження й я неофіційно знову, вже в останній раз, піїхав на еміграцію, щоби продовжувати боротьбу проти Московсько-комуністичного червоного імперіалізму.

І так, мої надії: працювати зі своїм народом для його добра закінчилися крахом через наслідків Івана Калити - червоного збірачів Російської імперії."

За непогодження В.Винниченка стати прислужником Московсько-комуністичного імперіалізму в національно-політичному поневоленню й економічному вигніску Українського трудового народу всі його твори в СРСР були заборонені й виключені зі всіх бібліотек і народнього вжитку.

Цей акт рівнозначний був бандитському грабункові, бо позбавляв В.К.Винниченка

авторських прав, а разом з тим і матеріальних засобів до життя. Це таку акцію застосувала ворожа Московсько-комуністична влада.

В еміграції і на Українських землях поза ССРСР, проти того ж самого В.Винниченка повели ворожий наступ не Ісковські сили, тільки свої "рідні", політично інакодумачі середовища, що прагнуть "отамалити" Український трудовий народ юнархізмом, нацизмом, фашизмом, іллансько-ліберальним парламентаризмом з "рідним" терором і бойкотом, як то раніш було з Драгомановим, Франком, Павликом, Грушевським і іншими, по способу застарілої і закорузлої ізуйтської практики.

І так В.К.Винниченко опинився між молотом і наковадлом.

На Твори, що були написані В.К. на еміграції й виготовлені до видання, як роман "Пастя" та інші, знайдені виданці, на "пораду" самих же українців відмовилися видати і ці і інші твори Володимира Кириловича. Навіть більше того, коли обговорювалося питання про нагороду В.К.Винниченка нагородою Нобеля, то наші землячки і та: "помогли".

А жити якось треба. В наслідок всього цього В.К. осідає на землю, на півдні Франції та дає тому місцю своєрідну Українську назву: "З а к у т о к".

Тут В.К. замість творити своїм талантом письменника окарби для Української Літератури, припущений обробляти землю та вирощувати плоди, необхідні для прожиття.

Вільні-ж хвилини часу від фізичної роботи віддає літературній творчості та політичній роботі. Про це якраз свідчить участь В.К. на Конгресі МЕР-СПартій, як делегата Українського Трудового Об'єднання Канади.

Нажаль, мені не пощастило прийняти участь у цім Конгресі разом з В.К.Винниченком, бо Українським Трудовим Об'єднанням не були виконані якісь формальности, що до участі делегата в цьому Конгресі, й тому довелося провадити довгі дискусії у справі визнання мандату В.К.

Хоч мандатна комісія Конгресу врешті й надала В.К. право участі у Конгресі, як обсерваторові, але він одмовився. Таким чином з українських делегатів я залишився один. Проте В.Винниченка постійно можна було бачити у фойє Конгресової залі, між членами різних делегацій, де він зі своєю дружиною Розалією Яковлевною провадили роботу інформаторів про національно-політичну й соціальну боротьбу Українського народу - роздавали брошури на французькій мові, спеціально ним написані.

За час перебування в Парижі разом з В.Винниченком я мав нагоду придивитися до тих скроєних форм життя, яких він дотримувався. Бачив скроєну кімнатику в недорогому готелі, де жив і разом доводилося обідати.

Одного разу, коли я обідав у товаристві В.К. та його дружини /яони стало обідали у вегетаріанській їдальні/, то вийшовши звідти мусів іти зараз-же у другий ресторан, щоб загартувати голод. Так жив Володимир Кирилович на схилі років свого життя через свою ідею, в якій поставлено було: національно-політична воля й незалежність та соціально-економічний добробут Українського Трудового Народу.

Тут ще раз хочу підкреслити велику шкоду в інформативній роботі нашої національно-політичної боротьби проти Ісковського комуністичного імперіялізму тим, що В.Винниченко не прийняв участі в Конгресі.

Він, як бутий Голова Уряду УНРеспубліки і як Голова Директорії в час Української Національної Революції /повстання проти режиму ген.Скоропадського/, міг би далеко краще й докладніше поінформувати делегації Конгресу МЕР-СПартій про боротьбу Українського народу проти Москви за волю й незалежність України, ніж як зробив я.

За час перебування в засіданнях Конгресу я побачив, що більшість делегацій Західно-Європейських держав у політичних справах Стоду Європи необізнані - щоби не сказати що в анальфabetи. Коли я виступив у п'ятихвилинній промові /кожній делегації було дано такий час/ для закінчення і з'ясував, що таке уявляє собою Росія - ССРСР, як конгломерат різних народів, де інші народи терпіли від росіян утиски, переслідування та економічний визиск, то делегати Конгресу були здивовані таким станом, який для них до цього час був невідомий. Коротко, мої інформації були такі:

"... вже 5 днів служая ваші промови в яких говорите лише про Росію, але фактично самі не знаєте, що уявляє собою ця Країна, як з боку національного складу населення, так і політичного стану. Отже знайте: Росія повстала на завоювання

і поневоленню багатьох народів. До революції - в 1917 р. вона мала 170 мільонів населення, з яких було тільки 40 % Московської національності - Москалів, а решту, більшість населення складали інші народи, що були в політичній неволі цієї московської меншості та економічно виганявані. В числі поневолених народів - найбільший кількісно, до 40 мільонів, був Український народ, якому й після революції Московський панівний нарід відіював права на самостійне державне життя. Це яскраво проявив Тимчасовий Російський уряд, на чолі з О. Керенським, що не зміг повести боротьби проти Московського большевизму і втік ганебно з Петрограду.

Ленін - провідник большевиків і психолог, що знав хитрощі Тимчасового Російського Уряду і прагнення неросійських народів до незалежного державного життя, оголосив у своїй промові повну незалежність цих народів, включно до відділення від Росії, тоді РСФСР, аби мати підтримку цих народів. Але одержавши перемогу у жовтневій революції, зараз же виступив проти волі й незалежності Українського народу, оголосивши війну Українській Народній Республіці, бо Ленін москаль і російський імперіаліст.

В сучасний мент, наступник Леніна - Сталін цілком став на шлях політичної концепції Російського царя Петра Першого Романова.

І коли сучасний Конгрес ІЛЕР-СПартій не визнає абсолютного права за народами поневоленими Московським комуністичним імперіалізмом, на національно-політичну волю й державну незалежність, то трудові маси Українського народу відвернуться від Ваших ідей".

По скінченню промови мене оточили делегати Конгресу й почали задавати різні питання. Деякі делегати просили навязати стосунки з їх політично-партійними центрами та робити обмін партійно-політичними виданнями.

Треба ще додати, що проти участі у Конгресі Українських делегатів не обійшлося без московсько-комуністичних інтриг.

Коли провадилися дебати в Імандатній Комісії Конгресу про правомочність мандата В. Винниченка, то нам заявили: "в Іюро Конгресу є відомості, що всі українські соціалістичні партії готують повстання на Україні проти СССР". На це ми відповіли, що не відмовляємося від революційної боротьби проти ворогів за національно-політичну державність Українського народу. Це наша ідея, яка не суперечить ідеям соціалізму.

По закінченню Конгресу ми роз'їхалися на місця свого осідку, але й надалі утримували листовий зв'язок.

Коли я зі своїм партійним товаришем Є.С. вирішили регулярно, місячно, посилати матеріальну допомогу В.К. Винниченкові, то він благородно відмовився прийняти нашу допомогу і звернув нам гроші, які ми йому надіслали з заявою: "Справа його тяжкого стану лежить на сумлінні всього українського суспільства, а не окремих осіб".

Війна й окупація Франції Німецько-нацистичною салдатською припинила наш зв'язок.

Несприятливі життєві умовини завчасу звели в могилу Володимира Кириловича Винниченка, який помер по кількох роках, по скінченню війни, у своєму "Закутку", на півдні Франції. Український Трудовий Народ поніс велику втрату, не стало вірного, ідейного й гарячого борця.

Але настане час, коли велика тюрма народів СССР - Росія розвалиться, на її розвалинах повстануть суверені національні держави і між ними перше місце займе Суверена Соборна Держава Українського Трудового Народу. Тоді ім'я Володимира Кириловича Винниченка буде золотими словами записане в Пантеоні Великих Борців і Вудівничих Української національно-політичної і соціально-економічної Волі.

Дух Винниченка буде на сторожі і буде будити майбутні покоління до боротьби за свою волю і державність.

С.Т-кий, Франція.

Організація повстання проти режиму Скоропадського: "Коли я вперше вніс пропозицію на Центральному Комітеті УСДРП про необхідність розглянути питання збройної боротьби з гетьманщиною, її просто було одхилено як фантастичну. З цього я побачив, що навіть у своїй організації треба бути обережним і на свої пропозиції не настоював..."

/В.Винниченко - Відродження нації. Частина III. Київ - Відень 1930. Ст. 89/.

Василь Алешко - /1889 - 1914/ поет - студент Геологічного Інституту, учень проф. Хв. Вовка. Рано помер. Дав збірку "Степи цвітуть". Савченко Павло /1887 - 1920/, поет символіст, видав збірку "Епілоги". Крижан - паша /псевдо Крижанівського С./, Автоном Худоба, В.Павлусевич, Ілліп Капельгородський, Микола Коваленко - селянський народний поет, Воропай Семен, Вітренко С., Петрушевич М., Мельників Ф., Улагай, Тамі К., Хв. Новицький...

Прозаїки. З поміж прозаїків перше місце займає корифей української літератури, Ольго Кобилянська /1865 - 1942/, що дала "Українській Хаті", крім кількох новель та перекладу з данського новели І.П.Якобсена - "Тут повинні би роки стояти", більший твір, повість - "За ситуаціями", що друкувався в кількох книжках "УХ" р.1911 -м і виданий був видавництвом "Життя й Істецтво" окремою книгою. Володимир Винниченко /1881 - 1951/, що друкував свої твори в "Українській Хаті" на особливих, фінансово-виключних умовах. Він єдиний діставав в нас гонорар - 100 рублів за аркуш друку. Видрукував в нас три оповідання з серії "порнографічне", на присуд цинотливого українського громадянства, за які Городай, старий дивак викидав його твори з українських книгарень. "Українська Хата" не посоромилась і не побоялась - друкувала й ще добре платила... Яків Михайло /1873 - /, видатний український новеліст - символіст. Твори його зібрані в збірках: "В царстві сатани", "Душі кланяються", "Казка про перстень", "Плазом меча", "Чорні крила", "Смерть бога", "Близькості", "Далекі шляхи", "Боротьба з головою" і "Adagio consolante", Повість "Огні горять" та роман "Танець тіней". "Українська Хата" дістала лише кілька мініатур. Постійною співробітницею "УХ" була Галина Мурба /псевдонім Г.Домбровської - Навинської/ - автор збірки оповідань під назвою "Життя" /1909/. В "УХ" вона видрукувала серію новель з цикло "Цвітучий сад". Драматичний нарис "Маланку". Пізніше автор двох премірованих повістей: "Зорі світ заповідають" та "Револуція йде" /1936/. Це єдиний співробітник, що через цілий час існування "УХ" не видрукував поза нею ані одного слова... Хоткевич Гнат /877 - 1954?/ - автор збірки "Поезія в прозі". Літературний критик. Один з представників українського модернізму - дав Гугульські оповідання "Гірські акварелі", повість "Кам'яна душа" - написана покутською говіркою "Авірон" та "Берестечко" - уривки з роману "Богдан Хмельницький". Сам роман чи не пропав в Берліні зі вступом туди большевиків?... Хомик Артем /1881 - 1921/ - автор збірки новель, під назвою - "Воспільний долар". В "УХ" видрукував новелю - хроніку - *) сюжетом якої було вбивство намісника Галичини гр. Потоцького, 1909 р. Мірославом Січинським, перенесена на японський терен. Крій Будяк /1879 - /, як новеліст дав збірку - "На полях життя" /1909/ - це його мандрівні бурлацькі нариси. Крім кількох поетичних збірок за радянських часів видав чимало дитячих ілюстрованих **казочок**. Почав і написав першу частину трилогії - "Босень із степу". Іван Ліпа /1865 - 1923/ - належить до тих, що в початку нашого століття підняли в українській літературі прапор модернізму. Він був постійним співробітником "УХ" і давав частенько то символічні мініатюри, то рецензії на нові видання. З старших письменників белетристів працювали в "УХ" ще Н.Кибальчич /Козловська/ /1878 - 1916/, що видрукувала в "УХ" цікаве оповідання - "Флорентійські ночі". Наталія Романович - Ткаченко /1884 - /, що давала новели з гострим сюжетом. Дала збірки - "Життя людське" і "Цибрець - зілля". Оригінальним автором був Гордій Крич, довго нерозгаданий псевдонім Віктора Дубровського, чи його дружини Музиколога Ніни Трикулевської. Автор давав оповідання в стилі Конан Дойля. В останнім річнику "УХ" почалась друком більша повість - "Int'a piccola mare", що розгортала широкі рясці таланту автора. До черугу молодих авторів прозаїків належать: Максим Рильський - дав серію новель з серії "Тишина". Яків Мамонтів - дав декілька новель. За радянських умов дав дві драми: "Рожеве павутиння" та "Республіка на колесах". До початківців належать - П.Богачський, що в революційні часи видав збірку психологічних акварелів - "Камелії". Ол. Неприцький - Грановський, Ю.Сірий, Леопольд Вудай, Сабалдир /псевдо - Майорський/ - сатирик, М.Сріблянський - автор акварелів "Листки з лісу", Сулліа Тетяна - гумористичне оповідання під псевдонімом - Проскурівна. І, нарешті, кілька випадкових імен мініюристів: *) "Raison de etat",

А.Кубрицька, Фабрикант, Самійленко Віталій... співробітник Мілкова в "Речі", Михайло Могиланський, що почав свою працю в українській журналістиці психологічним нарисом - "Зуба", друкованим в "Українській Хаті".

Драматичні твори: Черкасенко Спиридон в річнику 1910-му містить на сторінках "УХ" свою драму на 5 дій під заг. "Петро Киріло". Блідий і дуже розтягнений твір. Павло Богацький - дає драматичну сцену п.з. "Муравочка". Галина Хурба - дає драматизований твір: - "Похід життя" - панораму. Драматичні речі дають В.Євтиєвич та Г. Левченко.

Літературна критика. Тут працювало лише декілька осіб. Перше місце в цій ділянці займав Микола Євшан /псевдонім М.Федюшин/, ідеолог українського модернізму, робітник пильний, витрий, точний. Не було, майже ні одного числа, де би не було його праці. Вже в 1910-му році київське видавництво "Миста й Мистецтво" виходило збірку літературно-критичних нарисів Євшана. Збірка мала в ті часи... дещо низьку назву - "Під прапором мистецтва"... можна вважати її за декларацію модерністів; книжка ця своїм титулом різко випадала з усього того, що виходило тоді окремими виданнями в царині української літературної критики. То ж, зрозуміла річ, що критика та зустріла її вороже /?!/... лише один з критиків протиположного табору. В році 1911 те ж видавництво видало книжку Ф.Кумера - "Боротьба поколінь. Зміна літературних поколінь" в перекладі М.Євшана. Сьогодні про М.Євшана і його літературно-критичну працю існує вже чимала література, не зібрана, не розроблена. Товаришував йому М.Сріблянський, який також, майже, в кожному числі "УХ" давав то літературний перегляд новин, і їх оцінку, то літературні силуетки /про Т.Шевченка - "Вінець Слави", про Б.Грінченка "Апостол праці", про О.Кобилянську, Галину Барвінок, про Олексу Плещу та інших і закінчив книжкою про футурізм, накінець, рецензії на різні новинки. Його гострі, повні сарказму, дотепні і блискучі змістом літературно-суспільні розправи і сьогодні не втратили інтересу і цінності. Ці розправи поруч з сатиричною поезією його дали би сильну аналізом, блискучу стилем і чарівну мовою лектуру в тій ділянці... бо був М.Сріблянський і незрівняним публіцистом свого часу. До цих двох робітників в ділянці літературної критики приєднувалося в ряди-годи декілька осіб, а саме: Хоткевич Еміль, що дав докладну статтю про покутську трійцю під заг. "Камні отметаши". Гр. Мазурка /рецензію на поетичну збірку М.Семенка - "Prelude"; рецензію на збірку М.Воронцова "В сяйві мрії" та інші. Ів. Ліпа - рецензію на оригінальний твір Хоткевича - "Калина думка". П.Богацький - статтю про поетичну збірку М.Шаповала "Самітність" та інше. Чимало рецензій на літературні твори. Пізніше приєднався Ол.Ковалевський та Михайло Могиланський...

Публіцистика. Цей відділ, під титулом "На громадські теми", на початках обслуговував Українець /це була дружина доцента Гардіовського з Одеського Університету, що покінчив самогубством/, його рекомендував проф.С.Шелухін, який в перший рік існування журналу багато йому допоміг в різних справах. Це були звичайні газетні справозданні, що не пшались ані змістом, ані формою. Поруч його, майже, в кожному числі виступав М.Сріблянський. Тарчем для його гострих, навіть струїних стріл, був проф.Т.Львотко, нове божество на чорносотенному російському небозводі поруч з проф. Фисрінським, Пихном та Савенком. Діставалося там і "рідним нашим патріотам" - українофілам.

Так знагався М.Сріблянський цілій 1909 рік, бо аж в кінці його з'явився в Києві Андрій Товкачевський, один з підпоручиків на яких стояла "Українська Хата". Це був публіцист - соціолог, праці якого були варті уваги. Не довго він був у Києві, бо переїхав на студії до Львова і звідти надсилав свої статті. В 1919-м році закінчив він свою працю про Григорія Сковороду, яку хатянське видавництво видало окремою книжкою. Окремою книжкою видано було й публіцистичні статті під назвою "Утопія і дієвність", про яку, наприклад, навіть людина не нашого табору /проф.Ол. Лотоцький - Сторінки минулого. Том II, ст. 117/ каже: - "Коли Ф.О. Селецький прочитав у студенському гуртку реферат з приводу книги А.Товкачевського - "Утопія і дієвність" то в наслідок дебатів...

виготовлено було низку рефератів на порушені в тих дебатах теми, про інтелігенцію і нарід і т.інше. .". Притиснутий тяжким матеріальним станом А.Тов-ий мусів виїхати на посаду лісовода на Кубань і там затратився... В роках перед війною на сторінках "УХ" з'явилися публіцистичні статті Д.Донцова і малоизвестного письменника студента Ол.Ковалевського. "Моменти політичні, - каже згаданий вище проф., - в напрямі самостійницькому переважали в громаді політехників... Ідеологічні настрої цієї групи схилились до світогляду київської "Української Хати". Тематами суспільно-політичними займався і молодий публіцист В.Григоринський: Децентралізація сучасної держави. По такі нація і подібні - всі вони в світлі соціал-демократії.

Мистецтво. На мистецькі теми /малювання, різьбярство, театр, музика/ писав в "УХ" не багато, бо й само мистецтво на тодішньому ґрунті лише починало /лось/ розвиватись. Про виставку картин українських малярів в Києві та виставку картин Івана Северіна писала Ніна Трикулевська та П.Богоцький; Михайло Гавриленко, художник-різьбяр писав "В справі конкурсу проєктів на пам'ятника Т.Шевченкові"; Ол.Аврамівський /псевдо Ол.Немицького-Ірановського/ писав про "Природу України в картинах Х.Крона" а також про "Естетику в житті українського громадянства". Більше писалось про театр: М.Вороний дав пеллустудію "Театр і драма", Як.Стоколос /псевдонім П.Богоцького/ доповнив її докладно в рецензії. Крім того той же автор давав, що три місяці "Театральні замітки", де освітлювалась праця театру Миколи Садовського у Києві. Про музику писала Ніна Трикулевська та М.Григ /псевдонім Максима Гехтера/ про "Оперу і Драму", яку то статтю висміяв Майорський у своїй сатиричній новелі п.назвою "Кії бушмонів". Про постановку в Києві передсмертної Лисенкової опери "Nocturns" писав М.Шаповал, а про комедію В.О'Конор Віліньської - "Сторінка минулого" - Яків Стоколос.

Наука. Наукові розправи на різні теми були в "УХ" випадковими гостями. В цій рубриці подано нотку про цінні спомини А.М.Куліш /Ганни Барвінок/. "Згадка про Т.Гр. Шевченка/р. 1947/. Спомини про П.А.Куліша. Прощальний "дівич вечір". Ми виїхали за границю. Приїзд до Києва на перелутті до Варшави." - Цікаві звістом, барвисті, соковиті наче вчора те все відбулось... Проф. Степан Смаль-Стоцький подав працю на тему мови - "Правописні непорозуміння". Проф. Зенон Кузеля подав Етнографічний квестіонар. Євжан М. - умістив в першому півріччі р.1911-го "УХ" свою більшу працю - "Тарас Шевченко". Андрій Тонкачевський подав в кн. III і IV - У р.1913-го працю - "Григорій Савич Сковорода. I.Світогляд Сковороди. II.Світовідчування Сковороди. III.Сковорода і Біблія". П.Христак містить своїй есеї - "В.Винниченко і Ф.Нішче". Проф. Д.Дорошенко дає історичний нарис "Угорська Русь".

Цим кінчається цей розділ.

У. ЦЕНЗУРА І КРИТИКА ЖУРНАЛУ "УКРАЇНСКА ХАТА".

Я вже згадував /І/, що до запровадження в Росії Тимчасових Правил /24 березня 1906 р./ з'явилась українська періодична преса "явочним порядком", тобто часопис, чи книга друкується на власне ризик видавця. По видрукованні певної речі друкарня мусить перед випуском її в світ, заслати 20 примірників в Цензуру для перегляду і дозволу видати її видавцеві, інакше несе кару - більший чи менший штраф.

Київська Цензура була не чисельна урядова установа. На чолі її стояв добре відомий українцям, ворог їх, проф. Т.Флоринський, який навіть і не рахував нас за окремих нарід. У його, як професора славяніста, і жадних Українців не було, були "Італоси" й тільки. Він очолював установу. Цензуру закордонних видань вів д-р С.Н.Іфголів, автор відомого ворожого українству видання - "Українское движение, как современнейший этап южно-русского сепаратизму". Українці так і рахували цей твір його за підручник

для жандармів і поліції. І, нарешті, секретар установи - "іотино-руський малорос" - Опатовський, який вирішав долю місцевих видань. Не раз доводилось бувати у його з якоюсь непевною статтею, і вислужувати його прикрі докори - "Ну, что же, опять бо - ротьба!?" - Да какая там боротьба!... боротьба мирная, культурная..." - утинався я і вловлював його згодитись зі мною, а в правій руці вже держав "красеньку" /10 руб./ і шелестів нею. І погмоніючи ще трохи п.Секретар примирливо казав - "говорите куль - турная..., если культурная, то можно... но лучше бы было і без нея". Прощаючись з ним бумажка залишалась у його руці. Без того не дав би він дозволу друкарні видати друк... Гидко, але так вже було заведено в царській Росії, що за нещасну десятку мо - жна було купити совість будь-якого урядовця.

Тим часом і "Українська Хата" не обійшлась без цензурних перешкод. А було їх ли - ше три, які потягли за собою конфіскачу часопису, судові присуди і кару тюрмою від - повідального редактора, яким був також я. Не пам'ятаю вже я по яких статтях карно - го процесу мене покликали, але пам'ятаю за що саме. Першим було оповідання Галини Журби - "Коняча", де знайшла Цензура "образу його Величності" в такім уступі: Селянин возив до цукроварні буряки, діставав зароблений гріш і по дорозі до дому, біля монополь - ки, розділює зароблені: це на те, це на се, а на останню частку і самому цареві. Зась!..

Суд відбувався в київським окружнім суді. На оборону оскарженого редакція журна - ла /властиво, М.Ю.Шаповал, що був добре знайомий з славним адвокатом/ запросила хар - ківського оборонця, Миколу Міхновського, який згодом став постійним нашим оборонцем, робив на власний кошт таку велику дорогу, затратив свій дорогий час і покривав подо - рожні видатки. Але не дивлячись на все, мені всетаки присуджено було два тижні оди - ночної тюрми, який то присуд я відбував в літі, коли готував подвійну книжку журна - лу /липень - серпень/. Це стало згодом звичкою. І коли в мене було ще два процеси: за статтю М.Шаповала та статтю О.Назарука, першого за "возбужденіє одноі нації про - ти другоі" і другого - "Що таке народ або нація" - за якийсь необережний вислів, то на суд приїжджав той же оборонець і присуджували мені також по два тижні одиночки. Моє знайомство з київською Цензурою на тім і скінчилось, а на зміну приїшов фабрич - ний інспектор, який в перші дні по оповіщенні війни /1914 р./ оголосив мені, яко ви - данцеві журналу три вимоги на яких я би міг далі видавати журнал, а саме: 1/ журнал має друкуватись на "общепонятном язъике", 2/ журнал не може бути висланий поза кор - дон російської держави і 3/ журнал не сміє друкувати нічого про військові події без військової цензури. Ці вимоги були в силі у нас лише одну добу, бо на другу журнал припинив своє існування на вимогу військової цензури за "сношеніє з австріяками, що оголосили нам війну". Після цілоденного трусу в редакції, поліція забрала архів ре - дакції, припідприємці журналу, що лишилися після розповсюдження його і мій власний ар - хів, а мене арештувала і після дво-тижневого перебування в Либодзькому участку, пе - ревели мене в Лук'янівську тюрму. А через місяць з наказу міністра внутрішніх справ адміністративним порядком було вислано мене в Сибір, в Наримський край без зазначен - ня терміну перебування мого в силці... Закриття журналу і мій арест і зсылка викли - кає протест в російським журналі "Русское Богатство" у статті його редактора, відо - мого письменника Володимира Короленка, що мовляв одною рукою розкидає заклики до под'яремної Росії /Галичина і Буковина/ приєднуватись до "великой Росії", а другою закриває не політичний часопис і редактора його /такого-то/ засилає в Сибір. За цей виступ Короленка журнал був закритий, а на видавця був наложений чималий штраф. Що редактор "Р.Б." не поїхав мене доганяти це було тому, що це був Володимир Коро - ленко, відомий інтелектуальний російський письменник, так би мовити - совіть руського народу... а мені він зробив широку рекламу...

Кінець.

Конгрес висловлюється за негайне скликання Всеукраїнського Трудового Конгресу з представників робітництва і селянства, як тимчасового законодавчого органа. До скликання Трудового Конгресу вся влада належить Директорії... Конгрес висловлюється за негайне переведення нових органів до земського самоврядування. Власть на місцях, до перевиборів місцевих самоврядувань, повинна належати комісарам, котрі працюють в контакт і під контролем з місцевими трудовими радами... Комісари обираються місцевими трудовими радами і затверджуються центральним урядом. Влада повинна бути централізована, при чому влада військова повинна бути підпорядкована владі горожансько-політичній"...

Про проблему політики:

"VI Конгрес УСДРП обстоює повну незалежність Української Народної Республіки... Конгрес визнає, що держави Антанти переслідують на Україні тільки імперіалістичні цілі і що окупація України Антантаю булаб початком відновлення монархії й реакції на Україні... Протестуючи проти нападу совітської армії, Конгрес допускає миролюбні відносини і торговий обмін із Совітською Республікою тільки в тім разі, коли наступ російської армії на Україну буде припинено і коли чужоземне совітське військо буде виведено за межі України... Конгрес заявляє, що українське організоване робітництво буде всіма силами боротись з ворожими реакційними нападами, як з боку Антанти, так і з боку Російської Совітської Республіки"... /Там-же, ст. 55/.

На закінчення Конгресу УСДРП - правий, офіційна, оголосила відозву до населення України. Ось деякі уривки з неї:

"Перед Трудовим Конгресом УНР стоїть питання про організацію - як в центрі так і на місцях - такої влади, яка б могла довести до визволення робітництво і селянство нашої землі. Пролетаріят і селянство України, піднявши повстання проти гетьмана і панів, добилися знищення влади цих гнобителів народу, але своєї твердої революційної влади демократія України ще не організувала. Якої ж влади треба добиватися робітникам і селянам?

Революційна демократія України повинна установити таку владу, котра мала б силу знищити горожанську війну, бо вже дуже багато розлилося селянської та робітничкої крові в цій міжусобній боротьбі в середині революційного народу. Правительство гетьмана було урядом горожанської війни, бо там сиділа невелика кутка найбагатших панів, яка панувала над всім трудовим народом України. Не помилилися ми з цією властю і скинули її. Але в той час, коли ми цю владу скидали, ми бачили другий спосіб організації влади, який нам пропонують більшовики і ті люди, що до їх пристають. Це рада робітничих і селянських депутатів. Ішли рік ці ради є в Росії і ми бачимо, що власть рад є незаконна громадянська війна...

Совітська влада в Росії являється пануванням більшовицької партії над робітництвом і селянством...

Тепер менша частина Української Соціально-Демократичної Партії, думаючи 'спастися революції', відділилась на VI Конгресі нашої партії, який відбувся 9-12 цього січня, в окрему фракцію 'незалежних' /всього 10 делегатів/ і стоїть за заведення на Україні влади рад робітничих і селянських депутатів....

Всяка спроба завести на Україні владу рад означає громадянську війну і панування російських більшовиків, які встановлять тут 'диктатуру пролетаріату' - владу города над селом. І це на Україні, де селянства більше, як 80 %...

Нам потрібен єдиний соціалістичний фронт, потрібна демократія, а не диктатура, влада всенародна, а не терор кутки авантюристів... Тільки при повній рівності громадян Української Республіки в справах можливо припинити горожанську війну. Проти рівноправності стоїть буржуазія, проти рівноправності стоять більшовики...

Пролетаріят сільський і городський, во ім'я успіху нашої революції не повинен об'являти своєї класової диктатури. Ми - бідний і темний український народ - не бачили справжньої демократії, бо жили весь час то під царським, то під геть-

манським пануванням, і ми мусимо всі сили покласти на те, щоб у найкоротшому часі був обраний всім народом вибраний парламент України. Так само на місцях власть має належати органам всенароднього демократичного представництва /народним управам котрі не гайно перевибираються/, а не радам депутатів...

Хай живе загальне, рівне, пряме, тайне виборче право! Нехай живе демократія. Хай живе соціалізм! ЦК УСДРП". /Христич, IV том, ст. 171-172/.

Наведені уривки з промов Порша, Винниченка, проєкту резолюцій Мазети і відозви ясно показують, що УСДРП-права виразно стала за владу ліберального і мішанського парламентаризму і проти влади селянських і робітничих депутатів /Рад/, за владу панської меншости і проти селянської і робітничої більшости.

Українська Соціаль-Демократична Робітнича Партія - незалежних /ліва/. З попереднього уступу відомо, що ще на IV Конгресі УСДРП повсталла фракція лівих, що назвала себе незалежними. Мали свій комітет і мали свій друкований орган "Українська Народня Соціалістична Республіка", але формально трималися аж до VI Конгресу УСДРП і на цім Конгресі прийшло до фактичного і формального ділення на дві партії.

Політика УСДРП-незалежних з'ясована в резолюції Організаційного Комітету незалежних, в якій говориться про відношення до Російської Комуністичної Партії і до Комуністичної Партії /большевиків/ України:

"З цією партією фракція рішуче бореться з таких причин:

1. Є то партія антиукраїнська. Ідучи супроти національно-політичних прав українського народу, є то партія ворожа українській державі. Є то партія на послугах російського імперіалістичного большевицького уряду. Через те вона глибоко реакційна і цій партії немає місця на Україні.

2. Є то партія, що йде не диктатури пролетаріату та революційного селянства, а до диктатури частини пролетаріату і своєї партії і через те глибоко насильнича і, замість пролетарсько-диктатурного насильства над буржуазним ладом, вводить насильство невеликої кутки.

3. Ця партія своїм незадуманим, безладним способом заведення соціалістичних реформ поє і руйнує господарство Росії і наміряється зробити те із господарством України.

4. Є то партія двулжна, яка весь час ламає свої ж принципи. Признавши принцип самоозначення народів, втягнула одначе Україну у війну з Росією на підбиття України. Признавши на катеринославським з'їзді незалежність 'нею ж вигаданої' Української Робітниче-Крестьянської Республіки - нікчемного підголоска петроградських большевиків, - вона знову потім і шни стоїть за реакційне домагання федерації, об'єднання бузшої Росії.

З огляду на це партії не можна довіряти, навіть коли б вона знову перекинулася і визнала самостійність та незалежність України і право на самоозначення українського народу, аж поки вона органічно не перетвориться і не зіллється з інтересами українського трудового ладу. Тому не допустити опільні з нею виступи, погодження, кандидатури і т.д." /Христич, IV, ст. 55-56/.

З цієї резолюції констатуємо, що УСДРП-незалежні стояли на позиціях суверености України, тільки відкидали мішанський ліберальний парламентаризм і стояли за владу робітничих і селянських рад, цебто за трудову демократію, хоч би й у формі диктатури трудової демократії, але рішуче стояли проти большевиків як московських так і тих, що називали себе українськими і тому їх називають в резолюції "нікчемними підголосками петроградських большевиків". Вони навіть на початку підтримували Директорію і Трудовий Конгрес.

Таким чином український індустріальний і міський пролетаріат опинилося під ідеологічним впливом цих двох оформлених партій УСДРП-правих і УСДРП-незалежних. Чисельна кількість українського робітництва була незвичайно млою, це найкраще дає вислід виборів до Українських Установчих Зборів, на які соціалістів-демократів вибрано всього 2 делегатів /1.2 %/ від всієї кількості вибраних делегатів/. Ек-ерів - II5 дел./66.8 % /

3. Українська Partія Соціалістів - Федералістів. УПСФ, есеф, ес-еф.

Ця малочисельна партія складалася тільки з самої інтелігенції вищих категорій і політичного переконання ліберально-ліберального, були тут види державні урядовці, земські діячі, адвокати, професори, судді, офіцери, інженери і т.д. Селянських мас не мали. Тому ця партія на селянські і робітничі маси ніяких впливів не мала, а що вона називалася соціалістичною, то цього виражала тодішня "мода", була ця партія антисоціалістична, опортуністична і ретроградна. Історія повстання її така:

В 1902 р. з Револуційної Української Partії виділилася невеличка групка, що назвала себе "Українська Радикально-Демократична Partія". В 1906 р. до неї приєдналася малочисельна політична організація "Українська Демократична Partія". В 1906 р. УРДП, в часі панування російської реакції, всі українські політичні українські партії пішли в підпілля, для репрезентації українства повстало Товариство Українських Поступовців, до якого влилося багато партійних діячів з інших українських партій, а в тім і члени УРДП. Так вони проіснували до революційних днів на Україні в березні 1917 року.

В днях 25-26 березня 1917 р. відбулася перша конференція старих діячів УРДП, на якій ухвалено відновити партійне життя і назвалася "Спільною Українських Автономістів-Федералістів".

Під час Всеукраїнського Національного Конгресу в Києві, який відбувся в днях 4/17 - 8/21 квітня 1917 року, члени СУА-Ф і члени УРДП відбули нараду, на якій відновили стару назву "Українська Радикально - Демократична Partія". На цій нараді було обрано Тимчасовий Комітет Partії в такому складі: В.Відюв, Д.Дорошенко/недавній соц-дем/, С.Сфремов, Ф.Матушевський, А.Ніковський, В.Прокопович, О.Шульгін і С.Брастів.

На початку революції вимоги партії були такі: культурно-національна автономія в федеративній Російській Республіці і обережна земельна реформа, звичайно за викуп земель від власників земельних.

І вересня 1917 р. було доручено формування Генерального Секретаріату членові УРДП - Д.Дорошенкові, ще не оформивши Секретаріату він проголосив своє партійне кредо, яке полягало в старих національних - автономістичних тезах і відкладення соціальних проблем на пізніше. На цей час, після двох Універсалів і проявів у соціалістичних партіях і суспільстві голосів до повної самостійності, такі тези були опортуністичні і УПСР та УСДРП відмовилися дати своїх членів до Секретаріату. Д.Дорошенко мусів відмовитися від дорученого йому завдання. Новий Ген.Секретаріат знову оформував В.Виниченко, до якого увійшли від УРДП - М.Савченко-Вільський, А.Шульгін, А.Льотцький, П.Стебницький, а представником до Тимчасового Російського Уряду - М.Славинський.

8.УІІ.н.ст.1917 р. УРДП /чи УДРП/ відбула свою чергову Конференцію, на якій прибрала нову назву: "Українська Partія Соціалістів - Федералістів" - УПСФ перефарбувавшись на соціалістичний зовнішній колір, ніколи не була соціалістичною.

Про опортунізм УПСФ свідчить і такий випадок, коли на УІІІ Сесії Центральної Ради 25 грудня н.ст. 1917 р. було поставлено питання миру з Центральною Державою, то представник УПСФ, генеральний Секретар О.Шульгін заявив: "Війна загрожує повною руйною, як Росії так і Україні. Через те Центральна Рада почала переговори про перемир'я на своїм фронті. Але ми йдемо іншим шляхом, як большевики. Мир може бути остаточно заключений тільки федеральним правительством, а не Радю Народних Комісарів. Большевики хочуть заключити сепаратний мир, ми ж на це не згодні, ми не допустим, щоб Німці та австрійці перекидали свої полки на Англіїців, Французів та інших. Ми стоїмо за загальний мир. Делегацію до Берестя треба послати. Генеральний Секретаріат не розпалює мілітаристичних пристрасей і змагає до мирного поладження справи з Велкоруською властю". /Християн, ІІ, ст.97./.

Пропозиція О.Шульгіна була відкинута УПСР і УСДРП і до Берестя Ц.Рада вислала делегацію для заключення сепаратного миру, не чекаючи федерального уряду російської федеративної республіки, який так ніколи й не був сформований. А через місяць Україна була проголошена Сувереною Українською Народною Республікою - ІV Універсал, дня 22 січня 1918 року. Члени УПСФ завжди голосували за всі Універсали.

Коли, після підписання Берестейського миру 9.жовтого 1918 р., на Україну прийшли

німі, після підписання Берестейського миру, і все було упорядковано, щодо громадської свободи і організаційного життя, тоді з своїх сховищ повилазили всі реакційні елементи і почали свою організаційну роботу на повалення народної влади - влади Центральної Ради. УПСФ, яка до цього часу була партією державно-будівничою, разом з двома соціалістичними партіями /УПСР і УСДРП/ тепер виявила себе опозиційною і опортуністично-реакційною. Той же самий О.Шульгін в імені УПСФ заявив так:

"...коли не зовсім ще зрозуміли хибність своєї попередньої позиції керівники сучасної політики, то партія УПСФ свою тактику вже змінила. Без жалю, але по заслугі, справедливо осудила вона хибі сучасного і висунула нову ідею, яка, певно, незабаром опанує загальними настроями: єдиний вихід зі становища в коаліційнім кабінеті, в синтезі всіх персонально-душних елементів, без поділу на партії й нації"...

/Христюк, II, ст.160/.

Під цими "новими" позиціями УПСФ пішла першою в похід проти Центральної Ради і Ген. Секретаріату, пішла вправо і прикривала собою всі затії реакції, яка потім за допомогою німецької реакції зробила державний пуч і захопила владу. Члени УПСФ були перш за все маєтні люди і їм на душі було збереження своїх маєтків, які законами Центральної Ради підлягали конфіскації.

Після проголошення Четвертого Універсалу, був сформований новий Кабінет Міністрів, до цього Кабінету Голубовича від УПСФ увійшли такі міністри: С.Шелухін, В.Прокопович, Фещенко-Чопівський і О.Лотоцький. Цебо на 12 міністрів було від УПСФ 4 міністри, або 33.3 %, але тепер цю партію така кількість міністрів не задовольняла, бо решта міністрів була соціалістична і виданих законів соціально-економічного характеру, особливо земельного, не далося ліквідувати. Коли УПСФ стало відомо, очевидно позаштатково, що збирається все поміщичтво і вся реакція чужа і своя проти ЦР., тоді вони 27 квітня н.ст.1918 р. /два дні перед влучом ген.П.Скоропадського/ оджили своїх членів з Кабінету Міністрів Голубовича, зрадили коаліцію і втікли, щоб придобитися новій чорносотенній і реакційній владі Скоропадського. Така була "реальна" політика УПСФ.

Підчас панування у владі "гетьмана" ген. Скоропадського УПСФ хоч і була формально опозиційною партією, але її члени особисто входили в склад уряду і як технічні та керівні сили.

В підготовці проти-гетьманського повстання УПСФ ніякої участі не брала, дарма, що входила до Національного Союзу. По вдачній повстанні і перебранні влади /Директорією Української Народньої Республіки, УПСФ знову заявила свою участь в керівних центральних установах і в Кабінеті міністрів Петро Холодний, С.Шелухін і М.Корчиловський

4. Українська Партія Соціалістів Самостійників. УПС-С, соц-сам., самостійники.

Ця партія була зовсім малочисельною і ніколи не мала ніяких іде, соціально-економічно програмово стояла ще правіше від УПСФ, в національно-політичній програмі була самостійницькою від перших днів революції, але в своїх виступах ніколи не заявлялася за самостійність з тактичних розрахунків, бо голос членів УПСР тоді ще не зрозуміли б а московськими партіями і владі на Україні був би даний претекст до брутального насильства і здушення всіх проявів українства. З певністю можемо твердити, що наколи б в першім півріччю 1917 року революції хто заявився б за самостійність України, той був би фізично знищений озвірілою московською солдатською натравленою так званою московською демократією на Україні, що мали всю владу і силу в своїх руках. Історія її така: в 1902 році з РВП виділилася невелика група інтелегентів під веденням М.Міхновського і О.Макаренка і заснували "Українську Народню Партію". Ця партія так само як і всі попередні українські політичні партії та організації під час розгулу московської чорносотенщини на Україні, по здавленню революції в 1905 році, була здушена піти в нелегальне існування, і так дожила аж до весни 1917 року.

Коли прийшла березнева революція 1917 р. УПН відновила свою діяльність, але чисельно

була так одбоєм, без пародних мас, що ніякої акції не могла проявити в бігу революції. Деякі члени УПСР приймали активну участь в організації перших зародків українського війська, входили до Київського Українського Військового Клубу, який дав початок військовим організаціям, також входили до "Українського Військового Генерального Комітету" при Центральній Раді і приймали активну участь у всіх українських військових з'їздах. Особливу участь в цих роботах проявив М.Михновський, І.Ліпа і інші. На І-му Українському Військовому З'їзді М.Михновський був обраний до Президії.

17 вересня 1917 року УПСР переіменувалася на "Українську Партію Соціалістів Самостійників".

Прихід німців на Україну в лютому 1918 р. мав свій вплив і на УПСР, в тім, що виявила себе реакційно-консервативною в соціально-економічних проблемах, прийнятих Центральною Радою. В своєму партійному органі "Самостійник" тоді писалося, що попередня політика партії була "необхідною в певний історичний момент помилкою, податком певному настроєві мас". Почали виправляти свої "помилки" в той спосіб, що ждали:

- а/ виправлення земельного закону - земля є приватна власність і за відібрану землю від власників треба платити /бо ж вони всі були земельними власниками.С.З./
- б/ збіра Ради народних Міністрів, щоб уряд був побудований на коаліційних засадах з правилами партійними на паритетних началах,
- в/ не скликувати Українських Установчих Зборів і зробити нові вибори до Установчих Зборів /від УПСР до Установчих Зборів не обрано ні одного члена/. В цій акції їх підтримала УПСФ/що також необрано жодного члена/ і УСДРП /від якої обрано тільки 2 чл./.

Коли стався державний пуч ген.Скоропадського, і УПСР там не знайшла місця, тоді УПСР виявила свою повну негачію до нової влади, як чужої і не української. Відповідальні члени УПСР перші виявили бажання до підготовки повстання проти Скоропадського. Деякі провідні члени УПСР довгий час відсиділи в тюрмах режиму Скоропадського. Не тоді як УПСФ і УСДРП виявляли проти режиму Скоропадського то лояльність то опозицію, УПСР з перших днів стала до цього режиму цілковито негативно. Через це саме від УПСР до Директорії було обрано члена УПСР Афанасія Андрієвського, а в Кабінет Міністрів В.Чеківського увійшло аж 3-х членів: М.Вілінський, ген.Осецький і Л.Симонів.

Хоч УПСР і називалася соціалістичною, в дійсності була антисоціалістичною і ворожою соціалізму, але тоді така була мода, що всі несоціалісти носили в петлицях піджака або на головному уборі червоні карафіати і кричали про соціалізм більше як справжні соціалісти. Маскувалися і своїми демагогічними промовами в масах отарилися собі знайти прихильність, але їм не вдавалося обдурити трудових мас і так вони зісталися партією чисто інтелегентською без мас.

5. Українська Демократично-Хліборобська Партія. УДХП, хлібороби-демократи.

Наймолодшою політичною партією була УДХП. Родословна її така: В травні 1917 року в Полтаві відбувся з'їзд "Союзу земельних власників" /справно: Союз Земельних Собственников.С.З./, на той з'їзд поїхало кілька її дрібніших поміщиків та багатіїв козаків з Полтавщини. Після з'їзду декілька з них навідалися до С.Шемета і дискусіях між собою виявили потребу організувати свою політичну партію, "на платформі суверенності українського народу". Тут же була зложена організаційна комісія для складання програми. До Комісії увійшли: М.Боярський, Л.Климов, В.Шкляр, В.Чигрин, Ів,Корнієнко, М.Макаренко і С.Шемет. Комісія виробила статут і дала назву "Українська Демократична Партія".

29 червня 1917 р. були скликані установчі збори партії, на який приїхало багато селян багатів/що мали від 100 до 1000 десятин землі.С.З./ і до 20 поміщиків-дворян. Головував поміщик Климов Л.. Був прийнятий програм партії в таких головних основах: 1/ Суверенність українського народу. 2/ Приватна власність мусить і на далі охоронятись законом і 3/ Парцеляція за викуп великих земельних маєтків для задоволення пот-

реб малоземельних, залишити в руках попередніх власників таку кількість землі, яку встановить український сойм.

Але коли довідалися трудові селянські і робітничі маси про цей з'їзд, та почали перешкоджати, то з'їзд припинився не закінчивши програму. Було обрано Раду Партії, якій і було доручено провадити даліш організаційну працю. Першу програму УДХП написав В.Мітинський, в жовтні 1917 р.

Свою діяльність УДХП могла проявити у всій повноті тільки по приході німців на Україну в лютому 1918 р.

Перший з'їзд УДХП відбувся 25.III.ст.ст.1918 р.також в Лубнях, як і установчі збори. На цім з'їзді політику Центральної Ради в земельнім питанні осуджувалося івиносилися резолюції в тім, щоб залишилася приватна власність у попередніх власників, а для потреб населення земля від власників відбиралася за викуп, щоб до Ц.Ради були закликані не соціалісти і в першу чергу від їх партії.

На цім з'їзді було прийнято й додаток до партії "хліборобська". Відтепер вже назва була УДХП.

Другий з'їзд було скликало на день 28 травня 1918 р. до Києва, в той самий день в Києві був скликаний і з'їзд "Всеросійського Союзу Земельних Собственников", який, як відомо перенів пуч проти Центральної Ради і за допомогою німців поставив до влади поміщика генерала П.Скоропадського. По свідченням С.Шемета "В перший день з'їзду вияснилось, що між "Демократично-хліборобською Партією" і "Союзом Земельних Собственников" не має згоди по двом головним питанням. "Союз" не хотів прийняти принципа примусового викупу великопанських земель і хотів перевернути Центральну Раду і її уряд і поставити щось цілком нове.

Демократично-хліборобська партія стояла на принципі примусового викупу великопанських земель і хотіла компромісу з Центральною Радою.

29 квітня загальні збори Демократично-хліборобської Партії не відбулися через заборону їх германською військовою владою. В тойже день на зібранні "Союза Земельних Собственников" було обібрано Гетьманом усієї України - Павла Скоропадського"... /"Хліборобська Україна", Відень 1920 р. Збірник I, ст.68-79/.

Продовження з'їзду відбулося 30.IV. з якого було післано Скоропадському привітання і заява до співпраці, від Скоропадського з'їзд вітав Остряниця і Зеленевський. Зборами було прийнято кілька постанов про сучасний момент. Але скоро з'ясувалася не українська політика Скоропадського, УДХП участі у владі не брала і поставилася цілковито в опозицію до влади Скоропадського. "В жовтні 1918 року виникла думка, скликати Всеукраїнський З'їзд партій, але міністр внутрішніх справ Рейнбот заборонив з'їзд...

Під той самий час відбувався в Києві з'їзд "Союза Земельних Власників", на котрому Пуришкевич виступив з промовою проти сувереної Української Держави, проти влади Гетьмана і за єдину неподільну Росію"... /Тамже, ст. 73/.

До участі в вистанню проти режиму Скоропадського УДХП не була запрошена і участі в ній не приймала.

В будіванню Української Народньої Республіки ніякої участі не брала від початку і до кінця революції в 1917-1918 рр. Була це партія консервативно-реакційна, селянських трудових мас не мала і тому не дивно, що вся її політика була направлена проти Центральної Ради і її земельного закону.

6. Українська Партія Народніх Республіканців - УПНР, республіканці.

Організувалася в січні 1919 р., коли саме, де і як ніяких відомостей проте немає. Ця партія так само консервативна, але в соціально-економічних питаннях лібералніша. Складалася з інтелігентів техніків, в кілька осіб. ніякого програму немала. Явиле кон'єктуральне. Лідерами УПНР були: Євген Архипенко, П.Пилипчук, Г.Чижевський, О.Ковалевський, І.Липа, І.Сніжко і інші. До Кабінету Міністрів В.Чеховського з дня 26.XII. 1918 р. входили: П.Пилипчук, І.Липа і І.Сніжко. Мала ніяких не мала і свою організацію завдячує вилучно кон'єктурі та орієнтацією на чужі і ворожі Україні сили. Про це пізніше

Далі буде.

О.Неприцький-Грановський:

НЕЗДІЙСНЕНА МЕТА.

/Скорочено/

Сидить кнак, а перед ним йдуть в далечинь,
Шляхи... й сучасних хід подій.
Оточені життям, думки, мов ріф, -
До сонця звуть, минаючи принадну тінь.

Перед задуманим обличчям кнака
Висить мереживо зелених віт.
Закутий мріями, - у дальший світ,
Мов сфінкс, вдивляється хлопчина... Там
/ріка.

Виблискує і вабить у безмежну даль...
Видивля він бачить, наче в сні,
Такі чіткі, виразні і ясні,
Й хапає серце тута й невиразний жаль.

Калейдоскопом принида в очах біжать: -
Минають швидко дії, час і звук.
Він чує біій... Луна гарматний гук, -
Й козацькі коні перемогою іржать.

.....

В безмежність далі мрійно дивиться кнак:
І чує він пахучий запах трав, -
Немов з степу вітрець сміхом заграв...
Так хочеться і свій в житті zostавить знак.

І бачить він, як мільйонами йдуть
Раби в етапах гнаних у Сибір,
І як в Кремлі жирує ситий звір,
І як загарбники народ на смерть ведуть.

Женуть їх в нетрі лісові, той швіт людей,
На певну смерть за те, що полюбив
Свій край і правду. Ворог ще не вбив
У них думі і віри, цінности ідей.

Йдуть конати в шахтах, гинути в снігах,
В руках цілких стискаючи кайло.
Йм мріється окрадене село
В огні великої любови і в сльозах...

.....

І мріє хлопець, задивляючись у даль, -
Направить як те найлютіше зло?
Хіба у меч розкути чересло,
І шлях історії звернути на Суздаль!

Москву розбити вщент. Совети поділити,
З ярмленим народам волю дати,
Щоби засяла врешті благодать
На землях, що в кайданах зникли сльози лить.

Ми на порозі стоїмо велики дії,
Чи не найбільших понад всі часи, -
То історичний мент життя й краси,
І напрямку шляхів для будучих подій.

Карельцям волю дати, зрушити Кавказ,
Литві і Латвії державний стан
Вернути й відділити Туркестан
І всім краям зневоленням дороговказ,

Щб людям пишний розквіт дасть прийдешніх
Де між народів вільної сім'ї /літ,-
Наш край стояти буде на чолі,-
Москву розбивши, та Кремля легенду й міт.

Із запахом степів він чує зміст могил,
Щб з праджерел душі народу б'є,
І так багато сліз і крові ллє
В звитяжній боротьбі, що тільки має сил.

Надходить час. І чути гомін бойовий,
Щб з царства тьми, з його розбитих
Великим розмахом могутніх сил /брил
Створити на руновинах вже світ новий.

Тепер сторіччями нездійснену мету, -
Плекатию як заповідь свою,
Вогнем і словом і мечем в бою
Будити до життя нам істину просту.

І мариться... Немов він сам веде полки
Побідних вершників у лютий біій
На змаг рішучий. Запал дужий овій
За волю дати мечем хороброї руки.

І в рідних закутках землі, - такі, як він, -
Від Пограду аж до Алтайських гір,
Лашини міжпартійно - злобний опір,
Сурми почули гасло і тривоги дзвін.

Об'єднана ідейно молодь провідна
Загонали на ворога іде...
Й до слави віра в біій веде
За правду. А для волі в неї ціль одна!

Імперію Советів, чи Москви, розбить,
Покликати народи з небуття,
З неволі, до державного життя, -
Щб вічно людську волю й Господа любить!

І бачиться: - Німці раби кайдани реуть...
 Москва тремтить, і в'ється мов змія...
 Співає край, до волі йде земля!
 Тверду буде з гимном слави творчу путь!

Народ встає... В поразці гинуть вороги...
 За кривду, гніве, тяжко не карай!
 Сама вже віра в волю, в рідний край -
 Дає надію в перемогу і шляхи...

Дарма, що ворогів мета ця буде бити, -
 Життя конечність, і часу вага,
 Сам мир, і щастя людства - вимага,
 Щоб мрію цю в практичну дійсність перелить.

Нехай захоплює нездійснена мета
 Не тільки нас, але й світові шари.
 Нехай же волелюбно загорить
 До здійснення велика мрія, золота!

Із збірки: Іскри віри. Ст. Павло, 1953.

А.Ходоровський.

А М О Ж Е...

А може й я дочекаюсь волі Вашингтона...
 Хоч нині волі зо свічкою не знайти!
 О! той тягар на серцю... Сталь, утома...
 Може діждемось волі? Може сама прийти?

О доле! О, лихо мое! Дай горе перебути...
 По-за денні ці турботи - осів-б на Апараті.
 Дай жити, неселитись, рай здобути!
 Щез найліпше? Жити дома, в своїй хаті.

А може - може й мене забудуть, проклянуть...
 Ніхто не згадає - і праця на марно піде...
 Летить думоньки - може ширі до серця приймуть,
 А злії мрії, хай море у вирі поглине.

В ІО РІЧНИЦЮ ТРАГЕДІЇ КОЗАКІВ НА РІЦІ ДРАВИ.

/ 28.V. - 7.VI. 1945 р./

Під ударами воєнних неуспіхів німці почали міняти свою політику. Але й тоді вони поставили на фальшивого коня - на москаля ген. Власова. Тільки завзятий супротивник поневолених народів власовської концепції примусив їх оглядатись теж на поневолені народи, що їх за всяку ціну старались підпорядкувати ген.Власову. Але з цього не все те вишло, чого бажалося.

Не зважаючи на всі домагання не дали себ підпорядкувати ген.Власову теж козацькі патріоти. Німці були примусені створити окремі козацькі великі частини. З тих частин, що вже існували при німецькій армії, створено Перший Козацький Корпус/78.000 бійців/

та ще дві дивізії й багато окремих козацьких полків, що воювали проти московських большевиків і визначались великим завзяттям, зокрема у боротьбі з наступаючими советськими арміями в Угорщині й Хорватії.

Перед капітуляцією Німеччини на початку травня 1945 р. по всій долині ріки Драви були сконцентровані козацькі втікачі, яких охороняв зі сходу Перший Козацький Корпус, що відходив під натиском советського війська. З півдня охороняли втікачів козаці полки, що прийшли з Північної Італії, а з півночі - козаці з'єднання східного фронту.

Лише після 12 травня 1945 р., всупереч умовам загальної капітуляції, почастило відірватися від советських частин, з якими козаки зводили безперервні бої, і досягнути головного розташування козацьких сил.

Козацькі маси були розташовані в Каринтії і східному Тіролі, в долині ріки Драви, в районі міст Фолькермаркт - Ілагенфурт - Міллах Шпіталь і Лієнц. Там козаки склали зброю і віддалися під опіку альянської /англійської/ армії. Недалеко від них складала зброю і Українська Дивізія.

Козаки були певні, що англійці додержать даної обітниці і не дозволять большевикам знулатися над ними. В цій певності вони склали зброю і здалися на волю і неволю побідників. На жаль, їхні розрахунки виявились помилковими. Англійці видали їх на пошталу московським большевикам.

23 травня 1945 р. у Відні була укладена між представниками командування із штабу маршала Александра і московсько-комуністичним верховним командуванням угода, згідно з якою західні союзники з/в даннім разі англійці.Ред./ зобов'язалися передати всіх козаків, як "контрреволюційні банди, що знаходилися в німецьких наїлах", московському комуністичному командуванню.

Техніку й спосіб видачі доручено організувати комендантові II англійської дивізії ген. Ечер, полк. Мільс і майорові Девісонові в порозумінні з московсько-комуністичною командою.

Майор Девіс доручив штабові похідного отамана ген. Доманова викликати всіх отаршин на нараду до міста Шпіталь з метою "реорганізації козацьких військ й отворення козацьких таборів в колоніях, домініях і на островах англійської імперії". Приблизно одна п'ята частина отаршин не виконала цього наказу. Це були ті наймудріші, що сподівались провокації й воліли оховатися в близьких лісах і горах.

В Шпіталю, замість "наради", козацьких отаршин оточило військо і танки. Їм було наказано сідати на автомашини на видачу Московським комуністам у Грацу. Отаршини відмовились, а англійські частини і танки примушували сідати. Частина отаршин, побачивши зраду /англійців. Ред./ й перевагу війська, почала тікати, інші поповнили самотубство. Решту отаршин повезли до Грацу під сильною охороною панцерів, кулеметів і навіть літаків. Під час транспорту багато отаршин застрілено при спробі втечі. В Грацу московські комуністи відділили 12 козацьких генералів, яких перевезено літаком до Москви й після "процесу" повішено 16 лютого 1947 р. Тоді повішено й ген.П.Фраснова, ген.А.Шкуро, Доманова й інших.

Після обезголовлення козацьких з'єднань, почали видавати козацьких бійців. Долина Драви бачила в тих днях страхіття, яких неможливо описати.

Козаки, старики і жінки з дітьми, відмовившись від примусової репатріації, були охоплені англійськими танками, піхотою і кулеметами. Танки розривали козацькі маси, солдати /англійські/ били козаків, стариків, жінок, дітей і примусово кидали їх на на авта. Оточивши міцним ланцюгом видаваних козаків, вони жертеніс падали під танки, які намагалися розірвати на частини козацькі маса. Танки і танкети давили малих дітей і жінок. Інакш голіруч кидалися на озброєних вояків, не даючи їм можливості по-стачати живе м'ясо московським комуністам. Жінки силоміць взятих козаків у відчаї кидали своїх дітей у бірхливую ріку Драву і слідом за ними знаходили й самі там смерть.

Кільком осткам нещасних жертв удалося втікти і переховатися в австрійського населення, яке широко співчувало цим жертвам трагедії, запричеплених англійськими генералами і офіцерами. Дальший поворотний шлях козаків через міста Австрії був так позначений остками трупів...

Моторошні, страшні й несаможиті сцени, повні страхіття і людського щастя, відбу-

вались в ці дні в долині ріки Драни, що її козаки називали "Долиною смерті".

Колони козацьких смертників під великим конвоєм, супроводжувані танкетками, панцерами, і навіть патрулюючими літаками, йшли на схід /власне гнані/, на Московську комуністичну каторгу і розстріли, лише за те, що боролися проти страшного Московського комуністичного імперіялізму і тиранії, проти поневолення, за свою власну свободу, за державну незалежність своєї Батьківщини.

/За "У.Прометеем", скорочено, з незначними змінами і підкресленнями. Редакти

- - - - -

О.Треніверсари.

РИТОРИЧНА ПІЇТИКА.

Пан Лавко Ромен своєю віршованою піїтикою "Ніягара", уміщеною в ч. 105, З.УІ.1955 "Свободи" віднайшов добре проторений, але вже давно забутий шлях в поезії, а то шлях поетичної, патосної пересадочної риторики.

Перші чотири строфи риторичного віршу "Ніягара" вповні вистарчають для пізнання його реноваторства.

-Прізна Ніягара, посланко стихії! -
Пріливи твій стугіт гуде, і не надарма
Стигії в путі незмучий своїй,
Лямкають заводи і ярма! -

Віршовано пересадочно патосна риторика, або, як її колись називали піїтика, домінувала в часи Просвітнього Абсолютизму. Тодішні піїти пружилися зі всіх своїх сил аж до тріснення, щоби показати своє уміння у віршованій риторичній. Віртуози в ній зачислялися до розряду геніїв. Сила геніяльності определялася майстерством у патетичній риторичній віртуозності і кількістю написаних віршів. Хто більше і віртуозніше написав, той без жадних загань зі сторони тодішнього освіченого суспільства зачислявся до офіційно фаворизованих геніїв і підносився в його очах до найвищого рівня досяжності в поетичному мистецтві. Коли віршована поетична риторична продукція когось виносила вже на вагу центнери, то тоді самий він ставав незрівнянним генієм. Та доба Просвітнього Абсолютизму /цивілізованого безправства/ відійшла з історичної сцени на віки вічні разом з нею змерла назавжди і риторична піїтика. Поодиначі екземпляри індивідуальної її писанини дісталися до архівів наукових інституцій та до історичних відділів книгарень, а все останнє, як зайва заваль і габуза, опинилися на базарі для загорнення оселедців. Патосною риторичною піїтикою тепер ніхто не цікавиться і ніхто її не читає. З науково студійного обов'язку про неї викладають в школах. Але то є самий нудний період при вивченню чи дослідженню історії літератури будь якого народу західного світу.

З кількох поданих тут порівняльних прикладів видно, що давня поетична віршована риторика зовсім не гірша від піїтики п.Лавка Ромена, вона завдяки поставленому наперед завданню, в своїй конкретності перевищує її. Жуковський - "Море".

- Мовчазнее море! Лазурное море!
Стою запороженный над бездною твоєю.
Ты живешь. Ты дышаешь! Бентажною любов'ю,
Тривожною думою виповнене ти. -

Тредяковський - Тотальна ода лише на дві строфи:

- Катерина Велика, О!
П'їхала в Царське Село. -

Державин - Початок оди "Бог":

- О, ти, в просторах несконченній,
Живий у руках ества,
В потоці часу передвічний,
Без лиця у трьох лицях божества! -

Патосна риторика цього віршованого богословського трактату ніскільки не поступить-ся перед такою ж п. Лавка Ромена, бо, вона своєю ясністю і змістом її переважає.

В добу Просвітнього Абсолютизму патосна риторична піітика найшладдя себе най - більш відповідну форму - ода. Безліччю тодішніх писаків, хоч греблю гати. На гороб- ня націлпився а в писаку влучив. Кожний більший або менший абсолют /монарх/ та най - менший абсолютик /закуданий земельний власник - шляхтич/ тримав при собі одного: або кількох, оглядаючись на свою матеріальну спроможність, складачів од. Власне і віри п. Лєвка Ромена є теж коротенька патетична риторична ода. За свої оди їх укладачі, крім постійного утримання, діставали від своїх патронів спорадичні презенти, як що ода була до вподоби абсолютам чи абсолютикам, або, не дивлячись в більшості на шля- хетське походження співця од, і фізичне побиття, коли ода не смакувала суб'єкту присвячення. На сипні нашого землячка Тредяковського, титулованого придворного одо- писаків на початку московського імперського періоду, не раз тапшовав тяжкий палец цар- ського вельможного фаворита за недоладну на його погляд оду.

Взагалі, маючи всі, за незначними винятками, наші теперішні "олавно звісні" і "світового значіння" пііти з трубадуром варяжської зброї напереді гадають, що вони відкрили й підкривають без перерви все нео і нео напрямки в поезії. Але варто всім цим неопіітикам переглянути піітику часів Просвітнього Абсолютизму або пересвідчи- тися в існуванні їхніх нових світів у минулому і в відійденню їх у забуття. Підкри- ття наших піітів давно вже перед ними досконально і з дуже вправною рутинною розроб- лею колишніми риторично патетичними піітами. В віршованій риторичній останніх усуну- ті хаос і заплутаність, які нашим теперішнім реноваторам здаються посліднім і най - вищим досягненнями. Наші сучасні реноватори віртуозної риторичної піітики старші вір- туозно-риторичними піітам конкуренції не зробить. Деякі строфи з піітики Тредяковсь- кого найкраща ілюстрація правдивості щойно висловленого.

- Кое страшное піяство
К пінію мій уи бодрить.-
Ви, тарнаськое убранство,
Музи, уи не вао ли зрить!

.....
-Стрекочу кузнецу, в зеленім блате руцу,
Ядовиту червленцу по злаком ползучу.-
Муравель летясь во грасі, скачущу през ногу,
Забуваючи всі страхи, урчить хвалу Богу.-

.....
- Елефанти, іліонти і лісний отрази,
І орли, полшивь монти, учиняють браки.
О! коліско се любезно,
Превиспранно, взрачно,
Нарочито преполезно
І сугубо оманно! -

Для перевищення зашклої слави перебуваючих у піічному забутті старих риторичних піітів і для набуття автоматичної піітної риторичної рутини та віртуозності нашим реноваторам, а в тім числі і п.Лєвкові Ромену, необхідно добре ознайомитися з дав- ньою віртуозною риторичною піітикою... Найкращий метод пізнання й ознайомлення є диференціально порівнювальний. То ж радиться при докладнім пізнанню й ознайомленню по- біжно прочитати всього на всього лише два рядки з творів нашого старого, з часів Абсолютизму, поета Кантемира, який протягом свого життя боровся з риторично патетич- ною і віртуозною піітикою та один із перших повернув на шлях правдивої поетичної творчості. Ось цих два рядки із поезії Кантемира:

- Уме недозрілий, під недовгої науки,
Запокійся і не опонуждай до пера твої руки!-

- - - - -

З УКРАЇНСЬКОЇ І ЧУЖОЇ ПРЕСИ.

"НА СЛІДАХ" час. 2, 1955, Онтаріо, Каліфорнія. Семен Старів у статті: "Джерела Української Національної Революції" подає досить вірно теоретичні міркування про впливи на Українську революцію, але закінчив досить невдало. Може це данина часу і вплив оточення. Пише:

"Українське селянство є чи не найголовніше джерело українського патріотизму..." - На нашу думку і наше переконання воно справді так і було, і відповідає правді, воно було єдиним джерелом патріотизму і сили.

Далі продовжує:

"Українська нація є селянською і, щоб там не сталося, вона такою й залишиться ще на довгий час..." - Спята правда пане Старів, тому українське селянство в часі революції 1917 - 1920 рр. боролось за свою селянську державу.

Ще далі продовжує:

"...з появою Шевченка в них просякають соціальні мотиви, а ще пізніше, з появою Драгоманова і особливо Міхновського іде оформлення національно-політичних змагань".

Дарма твердити, що однакова вага золота і олова мають однакою ціну, так само дарма намагати ставити з однаковою оцінкою Драгоманова і Міхновського. На оформлення "Національно-політичних домагань", крім Шевченка, Драгоманова мали вплив Франко, Куліш, Грінченко, Костомарів, Грушевський, поети знані і не знані і політичні партії, а при тім всім, між іншим, і Міхновський.

А ще далі твердить:

"Вплив соціально-демократичних думок на наше політичне життя відіграв позитивну роль, якщо говорити про виникнення українських політичних партій, але говорячи з національної точки зору, соціалізм приніс також непоправну шкоду для української національно-визвольної боротьби..."

Перш за все помітно у п.Старіва, що він або не знає, або не хоче знати того, що в Україні існувало і діяло дві соціалістичні українські партії, зовсім з окремими світоглядом ідеологічними концепціями. Перша - Українська Соціал-Демократична Робітнича Партія, матеріалістичного імпортованого марксизму, ніби що репрезентує українське індустриальне та міщанське робітництво і друга - Українська Партія Соціалістів Революціонерів, ідейний народницький рух, рух з селянського ґрунту і для боротьби за ідеали соціально-економічні і національно-політичні українських трудових мас: селянства, робітництва і інтелігенції.

Українську Народню Республіку з її чотирма Універсалами відновили УНРеспубліку по "гетьманській" федерації тільки українські соціалісти, разом з селянством і робітництвом, була то держава трудових мас українських. Замість підтримання і провадження єдиної Української визвольної програми: національно-політично-державної і соціально-економічної, - українська інтелігенція /в своїй більшості/ зрадила свій трудовий народ і пішла: а/великопоміщанська своя і чужа на Україні, під проводом ген.П.Скоропадського, до реакції і федерації з московськими монархістами і поміщиками за відновлення російської імперії; б/дрібно-міщанські прошарки, організовані в антисоціалістичні партійки і організації пішли на поведку реакційно-імперіалістичної москофільської Антанти /кабінет С.Остапенка з коаліції партій: УПСР, УПСР, УНРП/ і в/ "виходці" з УСДРП Петлюра, А.Лвицький з кабінетом соц.-дем. І.Мазеги своєю безкритичною політикою та орієнтацією на Польщу і туж саму Антанту довели до цілковитого краху: зігнорували а перед тим саботували робітничі соціальні і селянські земельні закони, віддали Західні Українські Землі полякам і нарешті самі з остатками виписки опинилися в таборах смерті "соцвної" Польщі.

Український трудовий народ здобув собі суверену Українську Народню Республіку 22 січня 1918 року, відновив її по руїні "гетьманській" в грудні 1918 року і ніс жертви в її обороні включно до 15 лютого 1919 року /владу перебрав кабінет Остапенка/. Вся антисоціалістична і антисоціальна інтелігенція, разом з соціал-демократичними опортуністами зрадила український трудовий народ і за це український селянин, робітник і одиниці з інтелігенції покинули такий "провід" і владу. Трудові маси українські були

опущені і дезорієнтовані, своїх, навіть рідненьких, гнобителів вони підтримувати не хотіли свідомо, тому частинно пішли на брехливу демагогію і підступ московської комуністичної кліки, повірили в гасло: "бери - все твоє", а більшість повернулася до хат, до родин і зайняла відомий суцільно-трагічний "нейтралітет", мовляв, мене з мужика ніхто не окине.

Московський клин треба було вибивати українським клином: треба було до кінця служити своєму народові, Україні трудовій а не мішанському ліберальному європейському парламентаризму раз і згідно земельного закону з дня 8 січня 1919 року, прийнятого Всеукраїнським Трудовим Конгресом, дати трудящій селянам землю - два.

Отже, не соціалісти винні, тільки антисоціалістична українська інтелігенція, ота мішанська, опортуністична і ретроградна, реакційна і продажна. А тепер на еміґрації проливає крокодилярні сльози і шукає виправдання, щоб себе грішного потішити.

"ГОМІН УКРАЇНИ" з дня II.VI.1955 приносить замітку: "Відгук на поезію Антоновича про Альказар", в ній читаємо:

"Від імені Української Вільної Академії Наук у Канаді, українська делегація, яка складалася з д-р Наконечної, проф. д-ра Я. Рудницького, д-ра П. Гинчука, дня 22.IV. здепонувала в Альказарському музеї виставку боротьби в Толедо фотодублювань львівського видання "Пісні про Альказар" Б.І. Антоновича. День перед тим делегація відвідала в Мадриді ген. Москардо, легендарного командира оборони Альказару, який, надзвичайно ввічливо прийнявши делегацію, призначив призначену героїстичній обороні поему Альказарському музеєві"...

З цього приводу в іспанській пресі з'явилися якісь коментарі, подаємо тут кілька уваг з одного такого коментаря щоденника "Ель Діа" з дня 27.IV., що виходить в окупованій і поневоленій Іспанією Мароко, в мові іспанській і арабській:

"Ген. Москардо у Мадриді отримав фотопризматик поеми, що їй присвяту обороні толеданського Альказару написав у Львові... один український поет..."

Присвята, про яку мова складена дуже далекою країною іспанському героїстичному, нагадує нам про існування твердої касти людей /підкреслення наші. Ред./, що безпереривно борються за волю своєї батьківщини...

Український поет знайшов надхнення в поемі Альказару, в цьому прикладі завзятого іспанців, який також не захотів піддатися її невгукоту вояцтва в усіх наїтяхких випробуваннях"...

В чім же полягає героїстично в Альказарі? В 1932 - 1936 в Іспанії йшла завзята і кривава національно-політична і соціально-економічна боротьба. По абдикації Іспанського короля від влади, Іспанія стала народною республікою, як то було в Росії в 1917 р. Треба знати, що існує Іспанія як держава, але немає іспанської нації чи народу? Іспанія на Піренейському півострові складається з багатьох народів, як от: Кастильці /те саме, що в Росії Москалі, Москвини/, Каталонці, Баски, Галісії, Андалузці, Арагонці і інші. Крім того Іспанія поневолює народи в Африці, Півд. Америці і ще де-де. З упадком абсолютизму, імперіалістичні обручі трісли, і народи взялися до будування власного сувереного життя у формі народних республік. Відновили своє державне життя Каталонці і Баски, а інші - здобули собі широкі автономні права. В самій Кастилії /як в Московії/ здобули владу комуністи і відразу пішли війною на Каталонію, Баскію і всі інші автономні країни, і відбудували Іспанську Імперію /зовсім так самісенько як Московські більшовики/. Такими чином Кастильські комуністи, що називають себе іспанськими комуністами, заволоділи майже цілою Іспанією і скрізь настановили свою комуністичну владу, знищили всі місцеві демократичні влади. Все ж, де-де біля Гібральтару, залишився кусочок землі, на якій виступали досадом з Ірока мароканські раби іспанських колоністів під командою ген. Франка. Почалася війна іспанських Ленінців, Троцьких, Пятакових і тд. з іспанськими Денікінами, Красновими, Дрангелями, Шкуралми, Славовими і тд.

В Альказарі засіли іспанські денікіниці, а їх оточили іспанські ленінці-троцькісти, але іспанські денікіниці трипалися, аж доки не підійшла допомога. Комуністів переможено, пореможено і вигнано отав ген. Франко, і з того часу до сьогодні є диктатором

Допанії. В національну і громадянську війну виступали по стороні комуністів Москва, а по стороні ген. Франка Гітлер і Мусоліні, звичайно, ніби як добровільні війська. Там була випробована нова військова зброя, техніка і тактика: Москви, Берліну і Риму.

Заволодавши цілою Іспанією ген. Франко не тільки що не дав будь якої волі народам, але ще сильніше задував в свої обурчі.

Яка різниця? Буде то імператор Нікола II, Керенський, Гучков, Мілюков, Ленін, Абрамович, Баїдалаков, Чернов, Алексінський чи ще хтось!

Каталонія, Баскія, Галісія /чи Галіція/, Андалузія, Арагонія і тд. поневолені, безправні і національно та соціально придушені.

І от, знаходиться особа з "твердої касті людей", що складає поему, в якій оспівує катів, що поневоляють народи. Ми переконані, що покійний Антонович не знав того, що Іспанія це друга Росія /чи ССРСР/ і тому треба йому пробачити, його зле поінформували і він звеличив гнобителів волі народів. Але гірше з того, що українська політична інтелігенція ще і сьогодні тому не розуміє чи не хоче розуміти і звеличує тих гнобителів. Доказом цього є, що делегація УВАН, на чолі з проф. Я. Рудницьким понеслася і понесла зі собою поему ганьби, звеличування гнобителів. Було б зрозуміло, коли б це вчинили москалі, англичани, французи, італійці і інші імперіялісти і поневолювачі різних народів, але на жаль цю ганебну вчинку зробили українці, які так само поневолені. Зробили прикрийсть нашим приятелям, а нашими приятелями є вої поневолені і гноблені народи, а не народи гнобителі імперіялісти.

Пану проф. д-ру Я. Рудницькому радимо зайнятися науковими працями і не осякати в кашару політиканів, хоч би й з благословення отців Католицької Акадії. Не компрометуйте УВАН! Не ганьбите української еміграції і разом з тим українського поневоленого народу, не ганьбите імені України.

"УКРАЇНСЬКИЙ ПРОМЕТЕ", ч. 23 з 9.VI.1955 приносить статтю: "Про "вільний" і невольний світ". В ній читаємо:

"- всі народи, які перебувають під московською окупацією - є народами невольними, народами поневоленими. Алеж тут одночасно виникає і друге питання: а як є з тими народами, які перебувають в армії інших - не тільки московської - окупації? Підкреслення автора / Чи тільки на тій підставі, що вони мучаться не під прятою "старшого брата" - москаля, а під "благословенним захистом демократичних імперій" - можна віднести їх до категорії "вільних"? Алеж мабуть навіть найбільший адоратор тутешнього "вільного" світу не заперечить того очевидного факту, що також і тут - по цей бік залізної заслони - є чисельна кількість народів, які ще й досі стогнуть в армії різних чужих окупацій - і то деякі з них не в меншій мірі тяжкої окупації, ніж окупації московської. Як з ними бути? Як бути, напр., з такими алжирцями, або кенійцями з Африки, які, будучи цілковито зігноровані "вільним" світом, і обличені цілковито самі на себе - ось уже кілька років зводять криваві і тяжкі бої з до зубів озброєними наймодернішою технікою винищення бандами "цивілізованих" колонізаторів? Як бути з ними? Адже вони, і алжирці, і кенійці, географічно знаходяться не по той бік варварської залізної заслони, а по цей бік - під покришкою "добрих" і "демократичних" Франції та Англії?

Тому, як бачимо, отакий собі механічно-територіальний поділ світу на "вільний" і "невільний" не завжди так легко може бути виправданим. З нашого погляду - погляду однієї з поневолених націй - головним критерієм вільності або невольності народу - повинно бути те, як ми вже вище зазначили - чи є даний народ державно-незалежним, або, навпаки - чи він таким не є, бо перебуває під "ліпшою" чи гіршою "опікою" того чи іншого чужинця-окупанта.

Треба пам'ятати, що правильне визначення вільності або невольності народу має не тільки чисто теоретичне, академічне значіння, але й практичне. Бо, напр. так само, як нам неприємно читати ревелюції якогось чужинця про те, що, мовляв, подібно до москалів - українці ідуть до Казахстану також в ролі "наїзників", "окупантів" - так само напевно не буде приємним для того алжирця, або кенійця, ко-

ли ми його назвемо вільним, в той час, коли в дійсності він таким не є.

В протипагу до облудного Марксового гасла "Пролетарі всіх країн єднуйтеся!" - нашими бойовими гаслом є і повинно бути - **ПОНЕВОЛЕНІ НАРОДИ ВСІ КРАЇН, ЄДНАЙТЕСЯ!** Бо доля інших поневолених народів не може бути і байдиною для нас. Тільки в єднанні сила".

Висловлена тут думка справна! Ілжовито погоджуємося. Нашими приятелями поневолені народи, а не поневоловачі, дарма чи вони будуть по той бік, чи по цей бік залізної заслонки, чи не якоюсь "заслонку".

"НАРОДІА ВОЛН", 16.VI.1955 в статті "Злочинство серед білого дня" подає:

"Советсько-російський режим у завоєваних неросійських країнах Советського Союзу по-лягає в тривалім масовім злочині народобичства. Одні народи Москва вже знищила до тла /Кавказькі народи/. Інші малі народи /як Литовці, Литви/ на наших очах знищені вже майже на половину масовими депортаціями і розсіянням депортованих по широких азійських просторах Советського Союзу. Найбільших по Росіянах /росіян як народу немає, в Москві. Ред."УГСлова"/ народ на Сході Європи, Українці, є предметом повільного, але цинкового народобичства, бо ж нараз неможливо депортувати десятки мільйонів людей .

.....

Коли советсько-російський злочин відбувається в сутінках поза залізною заслонкою, то злочинство комуністичного уряду Польщі твориться явно серед білого дня на очах усього світу. Ілжовиту депортацію всього українського населення Лемківщини порекомендувала влада "народної Польщі" зовсім одверто. Варшава не тільки ніколи не заперечувала цього злочину народобичства над Лемківщиною, але ще обороняла цю свою злочинну практику. Вона не перечила ні масових ексекцій, ні зруйнування сіл і містечок на Лемківщині, ні навіть факту, що всіх Лемків цинково розсіяно по мазурських пісках і млинах так, щоб за кільканадцять років не залишилося й сліду з тої частини українського народу. Ось такий спосіб пом'якшення справи "національної меншини" у розвалюваній попелентачами "народної Польщі". У подібний спосіб "розв'язано" справу українського населення Закарпаття і Забужжя з тою різницею, що там дозволено дещо Українців залишити на своїх споконвічних оселях, але за те позбавлено їх усякої можливості плекати свою мову в школі і церкві.

.....

Саме минуло десять років від того комуністичного злочинства над нашими братами Лемками. Варшавська влада продовжує свій злочин далі. Обов'язком цілого американсько-українського суспільства є тепер взяти почин до нової масової акції протесту проти цього злочинства."

Протестувати треба не тільки проти злочинства, виселення українського населення /що вже переведено/ на захід від т.зв. лінії Керзона-Ялта, але й проти кривди внешневої в Ялті супроти Українського народу і домогатися ревіндикації Українських границь з IX - XII століть: на захід від річки Дунайця, ріка Висла аж до річки Вепру, а далі на північ.

"НАРОДНЕ СЛОВО", 16.VI.1955 в статті "Ятинський договір і України" подає доповідь Д-ра С. Росохи, в якій подаємо останній уступ:

"Відносно західних кордонів України і т.зв. лінії Керзона, Д-р Росоха заявив що український народ ніяк не може погодитися на цю лінію Керзона, яка мала б бути державним кордоном між Україною і Польщею. Бо лінія Керзона не є справедливим кордоном супроти українського народу, не тільки тому, що в Ялті було від неї відступлено 7-8 км. в користь польщі але тому, що вона не покривається з етнографічною лінією /а ще більше з історичною границею. Ред."УГСлова"/ українського народу на західних землях України, що було стверджено також на конференції в Ялті. Український народ ніколи не зречеться своєї славної Холмщини і ще славішної Лемківщини, які були в посіданні українського народу понад тисячу літ і які український народ зрештував своїм потом і кров'ю, а найкращі сини Холмщини і Лемківщини боролись і проливали свою кров за самостійність і соборність України в часі першої світової війни і Української держав-

ности в 1918-1921 роках і найновіше в рядах Карпатської Січі і в рядах УПА. Це повинні зрозуміти і Польки і не утруднювати своїми імперіялістичними вимогами спільне визволення обох народів з московського большевицького панування. Бо без самостійної України не може бути на довгий час самостійної Польщі".

З П Р Я Ш І В Ш И Н И.

"Братство" з ІЗ.ІV.1955 інформує, що відомий вітвар церкви в Левочі був відновлений та сфільмований і тепер висвітлюється по цілій Пряшівщині.

Там-же: Щоб заохотити українське населення Пряшівщини до читання імпортованої преси з СРСР, був влаштований конкурс на кількість передплатників. З Кошицького повіту передплатників більше 1000, з Кошицького - 770 передплатників, з інших повітів менше.

"Своярность" чис.44, 1955 інформує, що "Новопосвячений єпископ Микола Елько, народився в ЗЛА, а духовну семінарію закінчив в Ужгороді на Словаччині". Нічого собі апетит! Малий комар, але вовчі зуби має!

"Слободне Словенсько", ч.4, 1955 інформує, що налікарському факультеті в Кошицях, 27. лютого 1955, було промовано на лікарів перших 67 абсолювентів. Більшість з них заявили бажання працювати на Пряшівщині.

Словацька комуністична "Правда" вказує на те, що в повітах Гуменському, Сабішівському, Мезилаборецькому і Старо-Любовнєському адміністрація сільсько-господарська не виконала своїх завдань агротехнічного плану. В Пряшівському повіті бідняки і середняки йдуть разом з куркулями і зривають агротехнічний план.

В днях 11 і 12 березня ц.р. в Мезилаборцях відбувся перший Фестиваль народної і мистецької творчості українців працівників організований Централек Культурних Організацій і Пряшівською Народною Радою в Пряшеві.

В Спішській Новій Всі тамшнє робітництво організувало 60 членну симфонічну оркестру, яка є мовляв похвальним ділом волеї Пряшівщини.

Перед трьома роками в Кошицях була заложена галерея, від того часу від відало її більше 60.000 осіб.

Театр в Пряшеві поставив на оцінку драматизований роман Бальзака "Євгенія Грандетова".

Словацька комун. "Правда" жаліється на незвичності Пряшівщини. Громадянин, зовсім тверезий заходить до цукерні, ніби купити солодощі, а за якийсь час виходить п'яний. Замість солодощів він дістає там рум і олівоніцу в чоколадах і там же споживає. В цукерні повно диму і смороду, як в найгіршій шинку. Але торгівля йде добре.

У В А Г А ! У В А Г А ! Редакція "УГСлова" купує такі журнали: "Українська Хата",

"Нова Україна", "Вістник УПСР", "Трудова Україна", "Вісті Оборони України", "Воля"

/що виходила у Відні/, "Вільна Спілка", "Борітеся - Поборите", "Нова Громада" та інші

старі видання Празькі, Віденські, Львівські, Станіславовські і т.п. комплекти і і поодинокі числа. З пропозиціями звертатися на адресу "УГСлова", що подана на Першій і четвертій сторінках окладки цього числа.

Редакція.